

OBSAH

hlava první

ANTICKÝ STAROVĚK

I. POČÁTKY EVROPSKÉ CIVILIZACE

- I/1 *Předřecká Egeis* 15
I/2 *Mykénská kultura* 16

II. TEMNÁ STALETÍ A ŘECKÝ ZÁZRAK V ARCHAICKÉ DOBĚ

- II/1 *Tzv. geometrické období (1000–800/700 př. Kr.)* 16
II/2 *Celkový ráz archaického období (8.–6. století př. Kr.)*.... 17
II/3 *Řecká polis* 17
II/4 *Archaická Sparta* 18
II/5 *Archaické Athény* 19
II/6 *Velká řecká kolonizace* 23

III. KLASICKÉ ŘECKO

- III/1 *Řecko-perské války a jejich důsledky*..... 25
III/2 *Období klasické demokracie v Athénách* 28
III/3 *Správní systém a sociální složení athénskému státu*..... 28
III/4 *Peloponéská válka* 30
III/5 *Krize městských států a vzestup Makedonie* 31

IV. HELÉNISMUS

- IV/1 *Vláda a smrt Alexandra Makedonského* 33
IV/2 *Rozpad Alexandrovy říše a osudy helénistického světa* ... 35

V. ITÁLIE V PŘEDŘÍMSKÉM OBDOBÍ

- V/1 *Etruskové – původ a hospodářství* 37
V/2 *Rozmach etruské moci* 38

VI. DOBA ŘÍMSKÝCH KRÁLŮ

- VI/1 *Vznik Říma* 38
VI/2 *Konec etruské vlády nad Římem* 39

VII. ŘÍMSKÁ REPUBLIKA

- VII/1 *Sjednocování italských oblastí pod římskou nadvládou* 40
VII/2 *Zápas plebejů s patriciji* 41
VII/3 *Správní systém římské republiky* 41
VII/4 *Punské války* 42
VII/5 *Územní výboje římské republiky a její přeměna ve středomořskou mocnost* 44

VII/6	<i>Ekonomické a sociální poměry v éře republiky</i>	44
VII/7	<i>Krise republiky</i>	47
VII/8	<i>První triumvirát a činnost Gaia Iulia Caesara</i>	48
VIII.	PRINCIPÁT	
VIII/1	<i>Druhý triumvirát</i>	50
VIII/2	<i>Počátky principátu za vlády Octaviana-Augusta</i>	52
VIII/3	<i>Římská říše v prvním století císařství</i>	54
VIII/4	<i>Impérium na vrcholu moci</i>	54
VIII/5	<i>Konec principátu</i>	56
VIII/6	<i>Zrod křesťanství, jeho zásady a počátky</i>	59
IX.	ŘÍMSKÁ ŘÍŠE V POSLEDNÍ FÁZI EXISTENCE	
IX/1	<i>Vznik dominátu a Diokletianovy reformy</i>	62
IX/2	<i>Přesun centra impéria na Východ za vlády Konstantina Velikého</i>	63
IX/3	<i>Rozdělení říše a útoky barbarů</i>	63
IX/4	<i>Zánik Západořímské říše</i>	64
IX/5	<i>Romanizace Evropy a barbarizace Římské říše</i>	65
X.	ANTICKÁ KULTURA	
X/1	<i>Náboženství a mytologie</i>	66
X/2	<i>Literatura</i>	67
X/3	<i>Filosofie</i>	69
X/4	<i>Přírodní naukové obory</i>	72
X/5	<i>Dějepisectví</i>	72
X/6	<i>Řečnictví</i>	75
X/7	<i>Právo</i>	75
X/8	<i>Architektura</i>	75
X/9	<i>Sochařství</i>	76
X/10	<i>Malířství</i>	77

hlava druhá

RANÝ STŘEDOVĚK

I. TVÁRNOST RANĚ STŘEDOVĚKÉ EVROPY

I/1	<i>Vymezení pojmu raný středověk</i>	79
I/2	<i>Antické dědictví a nerovnoměrnost vývoje</i>	79
I/3	<i>Vpády barbarů a jejich soužití s původním obyvatelstvem</i>	80
I/4	<i>Význam křesťanství pro raně středověkou vzdělanost</i>	81
I/5	<i>Vznik papežství a jeho vývoj do 8. století; mnišství</i>	82

II.	FRANCKÁ ŘÍŠE (482–843)	
II/1	<i>Hlavní rysy státu</i>	84
II/2	<i>Počátky říše</i>	86
II/3	<i>Úpadek Merovejců a moc majordomů</i>	86
II/4	<i>Vláda Karla Velikého a obnovení západního císařství</i>	88
II/5	<i>Rozdělení říše</i>	90
II/6	<i>Správní a hospodářský systém Francké říše</i>	91
II/7	<i>Karolínská renesance</i>	92
III.	FRANCIE V PRVNÍCH STALETÍCH SVÉ EXISTENCE	
III/1	<i>Vztah panovníka a šlechty</i>	93
III/2	<i>Boje s Normany a nástup Kapetovců</i>	93
III/3	<i>Francouzská společnost a církve v 9.–11. století</i>	94
III/4	<i>Kulturní poměry v raně středověké Francii</i>	95
IV.	STŘEDNÍ EVROPA	
IV/1	<i>Východofrancká říše</i>	96
IV/2	<i>České země v 9. století a rozmach i pád tzv. Velké Moravy</i> ..	96
IV/3	<i>Poslední východofrančtí Karlovcí a vzestup Saska</i>	99
IV/4	<i>Obnova římského impéria za vlády Otonů</i>	101
IV/5	<i>Zformování českého státu a jeho osudy v 9.–11. století</i>	104
IV/6	<i>Vláda sálské dynastie v Říši a zápas o investituru</i>	105
IV/7	<i>Hospodářské poměry ve střední Evropě</i>	107
IV/8	<i>Shody a odlišnosti v systému správy</i>	107
IV/9	<i>Literatura a vzdělanost ve střední Evropě</i>	108
IV/10	<i>Výtvarné umění</i>	110
V.	STŘEDOVÝCHODNÍ EVROPA	
V/1	<i>Počátky středověkého Polska</i>	110
V/2	<i>Zrod a vývoj uherského státu</i>	113
V/3	<i>Správa uherského státu</i>	114
VI.	PRÍČINY ITALSKÉ ÚZEMNÍ ROZDROBENOSTI	
VI/1	<i>Ostrogóti, Byzanc a Langobardi v zápase o Apeninský poloostrov</i>	115
VI/2	<i>Dědictví Francké říše a vzestup Benátek</i>	116
VI/3	<i>Papežství a velké schizma</i>	116
VI/4	<i>Zrod normanského království na Sicílii</i>	117
VI/5	<i>Život v italských oblastech</i>	117
VI/6	<i>Kultura raně středověké Itálie</i>	118

VII.	BYZANC, BALKÁN A KYJEVSKÁ RUS	
VII/1	<i>Byzantská říše za vlády Justiniánovy</i>	119
VII/2	<i>Boje Byzance s Avary, Slované, Peršany a muslimy</i>	119
VII/3	<i>Spor o uctívání obrazů</i>	120
VII/4	<i>Otřesení byzantských pozic a jejich obnova v 9.–11. století</i>	122
VII/5	<i>Společnost raně středověké Byzance</i>	122
VII/6	<i>Slovanské státy v sousedství Byzance</i>	124
VII/7	<i>Kyjevská Rus</i>	125
VII/8	<i>Kultura Kyjevské Rusi</i>	127
VIII.	SEVERNÍ EVROPA	
VIII/1	<i>Krajina a lidé v historickém přítomí</i>	127
VIII/2	<i>Švédsko, Norsko a Dánsko na počátku svých dějin</i>	128
VIII/3	<i>Normanské útoky na evropskou pevninu</i>	130
VIII/4	<i>Život v raně středověké Skandinávii</i>	132
IX.	BRITSKÉ OSTROVY	
IX/1	<i>Charakter oblasti po rozpadu Západořímské říše</i>	133
IX/2	<i>Anglie a Wales v počátcích křesťanské éry</i>	134
IX/3	<i>Anglie v době válek s Vikingy</i>	134
IX/4	<i>Christianizace Skotska a jeho sjednocení</i>	136
IX/5	<i>Počátky Irska</i>	137
IX/6	<i>Hospodářské a sociální poměry na britských ostrovech</i>	138
IX/7	<i>Kultura britských ostrovů</i>	139
X.	ISLÁMSKÁ EXPANZE	
X/1	<i>Zrod islámského náboženství</i>	139
X/2	<i>Spory mezi muslimy po Muhammadově smrti</i>	142
X/3	<i>Vláda Abbásovců</i>	142
X/4	<i>Důsledky vítězství Seldžuků</i>	143
X/5	<i>Hospodářství muslimského světa</i>	143
X/6	<i>Islámská kultura</i>	144
XI.	PYRENEJSKÝ POLOOSTROV V BOJI S ISLÁMSKOU EXPANZÍ	
XI/1	<i>Visigótské království a jeho zánik</i>	145
XI/2	<i>Pod arabskou vládou</i>	145
XI/3	<i>Každodennost visigótského a muslimského období</i>	146
XII.	ŽIDÉ A ŽIDOVSKÁ CIVILIZACE V RANÉM STŘEDOVĚKU	
XII/1	<i>Rozptýlení židovského obyvatelstva</i>	148
XII/2	<i>Evropští Židé</i>	149

hlava třetí

VRCHOLNÝ STŘEDOVĚK

I. DOBA A LIDÉ	
I/1	<i>Zvýšení výkonnosti evropské ekonomiky a jeho příčiny...</i> 150
I/2	<i>Nové rozvrstvení společnosti a jeho politické důsledky...</i> 151
I/3	<i>Duchovní rozměr epochy.....</i> 153
I/4	<i>Světovládné ambice papežství a reakce na ně.....</i> 154
I/5	<i>Opětovný vliv antiky na křesťanské myšlení.....</i> 159
I/6	<i>Gotika jako výraz dobového myšlení a cítění.....</i> 159
I/7	<i>Internacionální ráz gotické kultury a hranice jejího universalismu.....</i> 160
I/8	<i>Význam vrcholně středověkých přeměn pro evropskou civilizaci.....</i> 163
II. VELKÉ KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY	
II/1	<i>Příčiny křížových tažení.....</i> 164
II/2	<i>První a druhá křížová výprava.....</i> 165
II/3	<i>Třetí křížové tažení.....</i> 166
II/4	<i>Smutný příběh čtvrté výpravy.....</i> 168
II/5	<i>Průběh páté až osmé křížové výpravy.....</i> 168
II/6	<i>Pád křesťanských držav na Předním východě.....</i> 169
II/7	<i>Význam křížáckých tažení pro soužití rozdílných kultur.....</i> 169
II/8	<i>Vznik rytířských řádů.....</i> 170
II/9	<i>Předpoklady a hranice vzájemného poznání křesťanského a islámského světa.....</i> 171
III. FRANCIE V ROLI MOCNOSTI	
III/1	<i>Příčiny francouzsko-anglického soupeření.....</i> 171
III/2	<i>Tažení proti albigenským.....</i> 173
III/3	<i>Vláda Ludvíka IX.....</i> 174
III/4	<i>Vrchol středověké Francie za panování Filipa IV. Sličného.....</i> 174
III/5	<i>Francouzské hospodářství.....</i> 176
III/6	<i>Správa francouzského království.....</i> 176
III/7	<i>Úroveň vzdělanosti a literatury.....</i> 177
III/8	<i>Francie jako kolébka gotické architektury a výtvarného umění.....</i> 177
IV. BRITSKÉ OSTROVY	
IV/1	<i>Vláda Plantagenetů a vznik anglického parlamentarismu.....</i> 178
IV/2	<i>Skotsko v bojích s Anglií.....</i> 182

IV/3	<i>Angličtí osadníci v Irsku a jejich soužití s místními obyvateli</i>	182
IV/4	<i>Kultura britských ostrovů ve vrcholném středověku</i>	183
V. STŘEDNÍ EVROPA		
V OBDOBÍ VRCHOLU CÍSAŘSKÉ MOCI		
V/1	<i>Postavení říšských panovníků</i>	184
V/2	<i>Vláda Lothara III. a nástup štaufské dynastie</i>	184
V/3	<i>Cíle a skutky Fridricha I. Barbarossy</i>	186
V/4	<i>Barbarossova politika vůči českým zemím a jeho smrt</i> ...	187
V/5	<i>Zápas o říšský trůn v letech 1197–1208</i>	188
V/6	<i>Imperiální touhy Fridricha II.</i>	189
V/7	<i>Počátky kurfiřtského sboru</i>	191
V/8	<i>Soupeření o babenberské dědictví a mocenské zájmy českého státu ve středoevropském prostoru</i>	191
V/9	<i>Další série zápasů o vládu v Říši (1291–1308)</i>	192
V/10	<i>Vzestup Lucemburků</i>	194
V/11	<i>Ludvík Bavor a počátky wittelsbašsko-lucemburského soupeření</i>	195
V/12	<i>Kolonizační proces ve střední Evropě</i>	197
V/13	<i>Rozvoj měst</i>	198
V/14	<i>Správní poměry na území Říše</i>	198
V/15	<i>Kulturní situace v říšských oblastech</i>	199
VI. STŘEDOVÝCHODNÍ EVROPA V LETECH 1100–1350		
VI/1	<i>Oslabení polského státu</i>	200
VI/2	<i>Polská společnost</i>	202
VI/3	<i>Uherský stát na prahu rozvoje</i>	202
VI/4	<i>Společenské a ekonomické poměry v Uhrách</i>	204
VII. PYRENEJSKÝ POLOOSTROV		
VE VÍTĚZNÉ VÁLCE S ISLÁMEM		
VII/1	<i>Úspěšný průběh reconquisty a její důsledky</i>	204
VII/2	<i>Kulturní situace v pyrenejských státech</i>	205
VIII. APENINSKÝ POLOOSTROV VE 12.–13. STOLETÍ		
VIII/1	<i>Politický vývoj jihoitalských oblastí</i>	207
VIII/2	<i>Prosperita severoitalských městských středisek</i>	208
VIII/3	<i>Význam Itálie pro soudobou evropskou kulturu</i>	208
IX. OBLASTI VÝCHODNÍHO KŘESŤANSTVÍ		
IX/1	<i>Konsolidace Byzantské říše ve 12.–13. století</i>	210
IX/2	<i>Byzantská kultura v posledních stoletích své existence</i> ...	211
IX/3	<i>Sousedé Byzance na Balkánském poloostrově (Bulharsko a Srbsko)</i>	212

IX/4	<i>Boj o severoruský prostor</i>	213
IX/5	<i>Mongolské vpády na Rus a postavení Zlaté hordy</i>	214
X.	STÁTY A SPOLEČNOST EVROPSKÉHO SEVERU	
X/1	<i>Mocenské zájmy Dánska, Švédska a Norska</i>	215
X/2	<i>Náboženství a kultura středověkého Severu</i>	215
XI.	ŽIDÉ V EVROPĚ VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKŮ	
XI/1	<i>První projevy protižidovských nálad</i>	216

hlava čtvrtá

POZDNÍ STŘEDOVĚK

I.	SKLONEK STŘEDOVĚKŮ	
I/1	<i>Celkový ráz doby</i>	218
I/2	<i>Meze hospodářských možností</i>	219
I/3	<i>Morové epidemie a jejich důsledky</i>	219
I/4	<i>Postavení Židů</i>	222
I/5	<i>Vliv neúrod, válek a epidemií na každodenní život</i>	223
I/6	<i>Změny v počtu evropských obyvatel</i>	224
I/7	<i>Zvyšování daní a nedostatek drahých kovů</i>	224
I/8	<i>Společnost a politika, panovník a stavy</i>	225
I/9	<i>Postavení římskokatolické církve, papežské schizma</i>	226
I/10	<i>Krise universalismu</i>	227
II.	STOLETÁ VÁLKA A JEJÍ DŮSLEDKY V ANGLII A FRANCII (1337–1500)	
II/1	<i>Příčiny konfliktu</i>	227
II/2	<i>První fáze války (1337–1360)</i>	228
II/3	<i>Povstání Ettienu Marcela a jacquerie</i>	231
II/4	<i>Druhá fáze stoleté války (1360–1415) a její následky v Anglii</i>	232
II/5	<i>Závěrečné období stoleté války (1415–1453)</i>	236
II/6	<i>Francie ve druhé polovině 15. a na počátku 16. století</i>	237
II/7	<i>Anglie na cestě k centralizované monarchii</i>	238
II/8	<i>Nizozemské oblasti na konci středověku</i>	238
III.	PROMĚNY STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY (1346–1410)	
III/1	<i>Počátky vlády Karla IV.</i>	240
III/2	<i>Hlavní principy Karlovy politické koncepce</i>	241
III/3	<i>Postavení českých zemí v Karlově říšské politice</i>	243
III/4	<i>Karel Lucemburský jako panovník Svaté říše římské</i>	244
III/5	<i>Oslabení panovnické moci v Říši a v českých zemích</i>	247

III/6	<i>Nástup jagellonské dynastie v Polsku, polsko-litevská unie a situace v Pobaltí</i>	249
III/7	<i>Balkán v prvním střetnutí s osmanskou expanzí</i>	251
III/8	<i>Uherský stát na cestě k mocenské roli</i>	252
IV.	POKUSY O ŘEŠENÍ KRIZE V STŘEDOEVRÓPSKÉM PROSTORU (1410–1493)	
IV/1	<i>Zikmund Lucemburský v čele Svaté říše římské</i>	254
IV/2	<i>Situace církve a možnosti její nápravy</i>	254
IV/3	<i>Koncilní hnutí a církevní sněm v Kostnici</i>	256
IV/4	<i>Husitství, Říše a koncily</i>	258
IV/5	<i>Zrození střední Evropy a rozpad konciliarismu</i>	263
IV/6	<i>Zánik Byzantské říše</i>	264
IV/7	<i>Boj o převahu ve střední Evropě (Polsko, Uhry a české soustátí)</i>	266
V.	OD STŘEDOVĚKU K NOVOVĚKU: DOZNÍVÁNÍ GOTIKY, RENESANCE, ZÁMOŘSKÉ OBJEVY, VELMOCENSKÝ NÁSTUP HABSBURKŮ	
V/1	<i>Životní styl na sklonku středověku</i>	268
V/2	<i>Pozdně gotické umění</i>	269
V/3	<i>Itálie od poloviny 14. do poloviny 15. století</i>	272
V/4	<i>Předpoklady italské renesance a humanismu</i>	275
V/5	<i>Počátky italské renesance: 14. století</i>	276
V/6	<i>Humanismus a renesance ve Florencii 15. století</i>	278
V/7	<i>Šíření výtvarné renesance v Itálii a zaalpské Evropě 15. a počátku 16. století</i>	282
V/8	<i>Renesanční humanismus v italských oblastech (1450–1527)</i>	289
V/9	<i>Vliv renesance a humanismu na životní styl</i>	292
V/10	<i>Portugalsko a cesta do Indie</i>	295
V/11	<i>Španělsko a objevení Nového světa</i>	297
V/12	<i>Politická ofenzíva Habsburků na přelomu 15. a 16. století</i>	303

hlava pátá

PRVNÍCH STO LET NOVOVĚKU

I.	VELKÉ REFORMACE	
I/1	<i>Luterská reformace</i>	305
I/2	<i>Vystoupení Ulricha Zwingliho a hnutí novokřtěnců</i>	309
I/3	<i>Kalvínská reformace</i>	310

I/4	<i>Reformace na britských ostrovech</i>	311
I/5	<i>Katolická reformace</i>	312
I/6	<i>Reformační církve a obrozený katolicismus</i>	315
II. JIŽNÍ EVROPA A PYRENEJSKÝ POLOOSTROV V 16. A NA POČÁTKU 17. STOLETÍ		
II/1	<i>Upadající význam Itálie v raném novověku</i>	316
II/2	<i>Evropská expanze a její zpětný vliv na starý kontinent</i> ...	317
II/3	<i>Dovoz stříbra, tzv. cenová revoluce a přesun obchodních center</i>	319
II/4	<i>Vývoj Španělska a Portugalska</i>	320
III. PŘESUN MOCENSKO-HOSPODÁŘSKÉHO TĚŽIŠTĚ NA EVROPSKÝ ZÁPAD		
III/1	<i>Rozkvět Nizozemí a boj za jeho samostatnost</i>	322
III/2	<i>Anglie v době prosazování reformace</i>	324
III/3	<i>Francie za náboženských válek</i>	326
IV. STŘEDNÍ EVROPA A OSMANSKÁ MOC V LETECH 1526–1618		
IV/1	<i>Německé oblasti Říše v době reformace</i>	328
IV/2	<i>Habsburské državy ve střední Evropě</i>	330
IV/3	<i>Boj proti tureckému nebezpečí</i>	334
V. POČÁTEK NOVOVĚKU V SEVERNÍ A VÝCHODNÍ EVROPĚ		
V/1	<i>Skandinávské země v době reformace</i>	335
V/2	<i>Baltský obchod a boj o jeho ovládnutí</i>	336
V/3	<i>Polsko a Litva v prvním století novověku</i>	338
V/4	<i>Oblast mezi polsko-litevským státem a Moskevskou Rusí</i>	338
V/5	<i>Vzestup Moskevské Rusi</i>	340
V/6	<i>Náboženské poměry v Polsku a ve východní Evropě</i>	340
VI. VĚDECKÉ A UMĚLECKÉ PROUDY VRCHOLNÉHO A POZDNÍHO 16. STOLETÍ		
VI/1	<i>Věda a vzdělanost</i>	341
VI/2	<i>Literatura 16. století</i>	344
VI/3	<i>Výtvarné umění pozdní renesance a manýrismu v Itálii a Zaalpí</i>	348
VI/4	<i>Hudební kultura</i>	355